

provincie **HOLLAND**
ZUID

Aan Provinciale Staten

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum rechtsonder.

Ons kenmerk
PZH-2020-742049992
DOS-2020-0004903

Bijlagen
2

Onderwerp
Inventarisatie culturele infrastructuur Zuid-Holland
en Corona

Geachte Statenleden,

Hierbij informeren wij u, op verzoek van de heer Stolk (Commissie Bestuur, Maatschappij en Middelen 20 mei 2020), over de inventarisatie van de effecten van de coronacrisis op de culturele infrastructuur in Zuid-Holland. Uw Commissie verzocht dit overzicht te betrekken bij de behandeling van de Voorjaarsnota op 17 juni 2020. Binnenkort zullen wij u ook informeren over de gevolgen van de coronacrisis voor de vitale infrastructuur voor toerisme.

Vitale culturele infrastructuur van belang

GS onderschrijven het belang van een brede, diverse en vitale culturele infrastructuur in onze provincie. Het rijke en gevarieerde aanbod van musea, theaters, podia en filmtheaters in Zuid-Holland brengt het publiek in aanraking met verschillende vormen van kunst en cultuur en met onze geschiedenis. Het aanbod maakt Zuid-Holland beleefbaar, zorgt voor maatschappelijke betrokkenheid en samenhang en draagt bij aan een aantrekkelijke provincie om te wonen, te werken en te bezoeken.

Corona en cultuursector Zuid-Holland

We zien dat de invloed van de coronacrisis op de Zuid-Hollandse cultuursector groot is. De meeste instellingen hebben een publieksfunctie. Doel is mensen bij elkaar brengen om kunst en cultuur te beleven, te maken of te beoefenen. Na het sluiten van de deuren op 13 maart 2020 hebben veel instellingen zich aan de nieuwe situatie aangepast. Vaak zijn verrassende manieren gevonden om het publiek te bereiken, onder andere *online*. Het kabinet heeft op 19 mei 2020 besloten dat musea, podia, theaters en bioscopen per 1 juni 2020, onder voorwaarden, weer open mogen. De basisscholen (cultuureducatie) zijn 11 mei 2020 weer voorzichtig begonnen. Dit biedt kansen, maar vraagt van instellingen ook dat zij inspelen op de coronaprotocolen.

Inventarisatie Zuid-Holland

In bijlage 1 vindt u een eerste overzicht van musea, (pop)podia en filmtheaters in Zuid-Holland. Dit overzicht is in een kort tijdsbestek tot stand gekomen op basis van informatie van Erfgoedhuis Zuid-Holland, Kunstgebouw en de brancheverenigingen en geeft een beeld van de omvang van de cultuursector in Zuid-Holland. In het overzicht staan zowel gesubsidieerde als privaot gefinancierde instellingen. Erfgoedhuis Zuid-Holland en Kunstgebouw hebben informatie aangeleverd over de stand van zaken bij gesubsidieerde instellingen in de middelgrote en kleinere gemeenten. De informatie over de gesubsidieerde culturele instellingen in Den Haag, Rotterdam en Leiden is afkomstig van de drie betrokken gemeenten. Ook de informatie over de stand van zaken is in een kort tijdsbestek tot stand gekomen. Het geeft een voorlopig en indicatief beeld.

Algemeen beeld

In algemene zin kan gesteld worden dat de coronacrisis alle culturele instellingen in Zuid-Holland raakt. De mate waarin de crisis tot (acute) financiële problemen leidt verschilt sterk per instelling. Dat is afhankelijk van een aantal factoren, zoals het businessmodel, de financieringsmix, eigen vermogen en duur van de maatregelen. Instellingen met een groot aandeel aan eigen (publieks) inkomsten uit recette, horeca en verhuur zijn kwetsbaarder dan instellingen met een hoger percentage overheidssubsidie. En de combinatie van structurele subsidie van gemeente én van rijksoverheid, biedt veelal een voldoende stevige basis om de instelling, al dan niet in sluimerstand, te behoeden voor sluiting. Veel instellingen zijn in staat om één of enkele maanden door te komen in een aangepaste situatie, met geen of weinig publieksactiviteiten. Wanneer de maatregelen langer aanhouden worden de overlevingskansen kleiner.

Musea

Globaal gezien treft de coronacrisis de Zuid-Hollandse museumsector op de korte termijn tweeledig. Behalve een evidente economische impact, is er ook sprake van een grote maatschappelijke impact. Zuid-Holland heeft ongeveer 30 grote musea, 35 middelgrote musea en ruim 100 kleine musea. De grote musea hebben vaak een rijks- (basisinfrastructuur) of gemeentelijke (G9) subsidie en kunnen daarop terugvallen. De middelgrote musea, vaak ondersteund door kleinere gemeenten zonder buffer en deels afhankelijk van erfgoedtoerisme, worden heviger geraakt. De eigen inkomsten vallen weg (entreegelden, museumwinkel, horeca, zaalverhuur), terwijl de financiële verplichtingen onverminderd doorlopen. Vanaf juni 2020 zijn musea gehouden aan corona-afspraken om bezoekers te mogen ontvangen. Aanpassingen brengen kosten met zich mee. Substantiële investeringen in uitgestelde of afgelaste tentoonstellingen dreigen verloren te gaan. Bovendien ligt het (internationale) bruikleenverkeer stil. Bij kleine musea speelt doorgaans iets anders. Daar is het aandeel van onbetaalde vrijwilligers veel groter dan de economische verplichtingen. Toch ontvangen zij 56% van het museumbezoek in Zuid-Holland. Dit cijfer toont de grote sociale en verbindende rol van kleine musea binnen (lokale) gemeenschappen. Door het wegvallen van hun 'grijze goud' (de oudere vrijwilliger behoort immers tot de risicogroep) dreigen ook zij in de problemen te komen. Ze kunnen daardoor minder uren (of helemaal niet) opengaan, waardoor de periode van minder inkomsten langer gaat duren. Met name de twee laatste museumcategorieën behoeven extra ondersteuning bij het beheer, behoud en ontsluiting van hun collecties. Met elkaar zorgen zij voor een rijke, lokaal verankerde erfgoedbeleving.

Podia

De infrastructuur podiumkunsten in Zuid-Holland kent verschillende lagen:

- Rotterdam, Den Haag en Leiden hebben goed gefinancierde instellingen waar veel middelen uit de rijksbasisinfrastructuur en de rijksfondsen naartoe stromen.
- Alphen aan den Rijn, Delft, Dordrecht, Westland en Zoetermeer hebben een redelijk rijke infrastructuur met grote en middelgrote instellingen die afhankelijk zijn van gemeente, fondsen en publieksinkomsten.
- Dan zijn er de kleinere gemeenten: Alblasterdam, Albrandswaard, Barendrecht, Bodegraven-Reeuwijk, Brielle, Capelle aan den IJssel, Goeree-Overflakkee, Gorinchem, Gouda, Hardinxveld-Giessendam, Hellevoetsluis, Hendrik-Ido-Ambacht, Hillegom, Hoeksche Waard, Kaag en Braassem, Katwijk, Krimpen aan den IJssel, Krimpenerwaard, Lansingerland, Leiderdorp, Leidschendam-Voorburg, Lisse, Maassluis, Midden-Delfland, Molenlanden, Nieuwkoop, Nissewaard, Noordwijk, Oegstgeest, Papendrecht, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk (ZH.), Schiedam, Sliedrecht, Teylingen, Vlaardingen, Voorschoten, Waddinxveen, Wassenaar, Westvoorne, Zoeterwoude, Zuidplas, Zwijndrecht.

Deze laatste groep gemeenten beschikt over een bescheiden infrastructuur, die van grote betekenis is binnen de kernen. De instellingen hebben veelal gecombineerde functies waar het culturele en maatschappelijke domein samenkomen. Ze verzorgen aanbod, educatieve activiteiten, community-activiteiten, en vormen ankerpunten voor het culturele leven en de sociale cohesie. De instellingen worden gefinancierd uit de budgetten voor cultuur en maatschappij van de kleine gemeenten. Instellingen in de kleinere gemeenten zijn van essentieel belang voor de regionale culturele en sociale infrastructuur in Zuid-Holland. Deze instellingen zijn grotendeels de samenwerkingspartners van de provinciaal gesubsidieerde instellingen in de basisvoorziening cultuurparticipatie. Zij zijn direct verbonden met de provinciale taak op gebied van cultuurparticipatie en -educatie.

(Rijks)monumenten

De gevolgen van de coronacrisis zijn op de korte termijn beperkt, omdat instandhoudings- en restauratiewerkzaamheden voor rijksmonumenten vaak een lange voorbereidingstijd kennen. De verwachting is dat de gevolgen pas op langere termijn zichtbaar worden. In hoeverre individuele rijksmonumenten op termijn een onderhouds- of restauratieachterstand oplopen, hangt af van de financiële positie van de eigenaar. Bij niet-woonhuismonumenten staat of valt dit met het exploitatiemodel. Dat is per monument zeer verschillend: museale invulling, zaalverhuur, horeca of een winkel met ambachtelijke producten. Monumentale kerken zijn een podium voor concerten en lezingen, forten zijn populaire evenementenlocaties en korenmolens verdienen aan de verkoop van hun eigen producten. Wanneer de inkomsten voor deze monumenten wegvallen, zal dit negatief doorwerken op de instandhoudings- en restauratiebudgetten.

Eigenaren van publiekstoegankelijke rijksmonumenten kunnen via het Nationaal Restauratiefonds aanspraak maken op financiële ondersteuning van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (€ 50 mln, zie "rol Rijk"). Behalve ruim 9.200 rijksmonumenten telt Zuid-Holland ook 9.700 gemeentelijke monumenten en vele beeldbepalende panden en objecten. De gevolgen van

de coronacrisis voor deze monumenten zijn mogelijk nog groter, omdat de financiële ondersteuning van instandhouding en restauratie minder riant is of geheel ontbreekt.

Instellingen die de provincie subsidieert

De coronacrisis heeft ook gevolgen voor de provinciale instellingen. Erfgoedhuis Zuid-Holland verwacht voor het hele jaar 2020 - buiten de boekjaarsubsidie van de provincie - minder omzet te maken dan was begroot. Voor de periode maart-juni 2020 zijn er minder inkomsten uit advieswerk en opdrachten en minder inspectie-inkomsten en aanvullende bouwtechnische keuringen. Het merendeel van de kosten van het Erfgoedhuis zijn personeelskosten en in mindere mate beheerskosten, zoals huisvestingslasten (huur, schoonmaak, diverse contracten). Deze lopen onverminderd door. Voor geplande activiteiten binnen de boekjaarsubsidie, die vanwege de coronacrisis niet door konden of kunnen gaan, wordt in overleg bezien of deze uitgesteld kunnen worden of dat het beschikbare budget voor andere zaken, die het provinciaal beleid ondersteunen ingezet kan worden.

Voor Kunstgebouw, Popunie en Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP) geldt dat de publieksgerichte activiteiten van de instellingen tot 1 juni 2020 en soms langer zijn afgelast. De educatieve programma's van Kunstgebouw en de binnen- en buitenschoolse theaterlessen van Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland waren tot 11 mei 2020 geannuleerd. Onduidelijk is of dat later dit jaar alsnog kan doorgaan. De concerten en bijbehorende programma's van SEOP zijn afgelast. Popunie heeft de voorrondes en finales van Kunstbende afgelast. Veel festivals gaan niet door en de ondersteuningstaak van Popunie bij regionale en lokale festivals ziet er anders uit. Veel van deze activiteiten kunnen ook na de zomer nog niet plaatsvinden. Bij Probiblio zien we dat een aantal activiteiten extra inzet vragen. Het gaat dan vooral om het leveren van een actieve bijdrage in het landelijke netwerk en de doorvertaling naar bibliotheken, rondom protocollen, het maken van handleidingen bij protocollen en actief kennisdelen van mogelijkheden om met de crisis om te gaan. Andere activiteiten zijn vertraagd vanwege aangepaste prioritering bij bibliotheken en sluiting van vestigingen of kunnen tijdelijk niet worden uitgevoerd (collecties en logistiek). Er is sprake van productiviteitsverlies, terwijl de vaste kosten doorlopen.

Rol rijk

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft 27 mei 2020 bekend gemaakt hoe de aanvullende ondersteuning voor de cultuursector wordt verdeeld. € 153 mln is beschikbaar als aanvullende subsidie voor meerjarig gesubsidieerde producerende instellingen. Het gaat dan om instellingen, die in de basisinfrastructuur van het rijk (BIS) zijn opgenomen of meerjarige financiering van de rijksfondsen ontvangen. In het overzicht in de bijlage is aangegeven om welke instellingen in Den Haag, Rotterdam en Leiden dit naar verwachting gaat. Verder is er € 48,5 mln beschikbaar voor de regionale culturele infrastructuur, waarvan € 29 mln voor (pop)podia, € 16 mln voor musea en € 3,5 mln voor filmtheaters. Belangrijke voorwaarde is dat de betrokken gemeente (of provincie) voor deze instellingen extra geld beschikbaar heeft. Het rijk cofinanciert hierop. In het overzicht in de bijlage is aangegeven om welke instellingen in Den Haag, Rotterdam en Leiden dit naar verwachting gaat. Voor eigenaren van publiekstoegankelijke rijksmonumenten is er de opengestelde monumentenlening van € 50 mln bij het Nationaal Restauratiefonds (zie "(Rijks)monumenten"). Tot slot wordt in IPO-verband geïnventariseerd wat de schade is bij de provinciale cultuurinstellingen in verband met compensatie door het rijk in het provinciefonds (ministerie van Binnenlandse Zaken en Financiën). Voor provincie Zuid-Holland

gaat het om schade bij Erfgoedhuis Zuid-Holland, Kunstgebouw, Probiblio, Popunie, Stichting Educatieve Orkest Projecten en Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland. De gemeenten hebben inmiddels € 60 mln als voorschot ontvangen in het gemeentefonds. Hiermee kunnen zij cofinancieren op de aanvragen van de instellingen voor middelen uit de € 48,5 mln van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor de regionale culturele infrastructuur (zie boven).

Rol gemeenten

Zuid-Holland kent drie stedelijke cultuurregio's, te weten Haaglanden, Rotterdam en Leiden. De kerngemeenten in deze stedelijke regio's, Den Haag, Rotterdam en Leiden hebben op ons verzoek informatie aangeleverd.

Gemeente Den Haag voelt zich verantwoordelijk voor 80 instellingen, die structureel subsidie ontvangen van de gemeente in de afgelopen en komende Kunstenplanperiode (2017-2020 en 2021-2024). Het gaat dan niet alleen om podia, musea en filmtheaters die u in het overzicht in de bijlage vindt, maar ook om makers en gezelschappen, bibliotheken en andere cultuurinstellingen. De schade die de instellingen ondervinden als gevolg van de coronacrisis wordt voor een deel gedekt door de generieke maatregelen van het kabinet. Een deel van instellingen vormt onderdeel van de landelijke basisinfrastructuur (BIS) en kan een aanvraag doen voor ondersteuning uit de € 153 mln van het ministerie van OCW (zie "Rol rijk" en overzicht in bijlage). Er zijn ook instellingen, die aanspraak kunnen maken op ondersteuning uit de € 48,5 mln, die het ministerie van OCW beschikbaar stelt voor de regionale culturele infrastructuur (zie onder "Rol rijk" en overzicht in bijlage). De gemeente is bezig om de cofinanciering daarvan te regelen. Hiervoor kan de compensatie in het gemeentefonds worden gebruikt (zie "Rol rijk"). Een klein deel tot slot, wordt opgelost omdat er minder activiteiten en dus minder kosten zijn. Er vindt vooralsnog geen afstemming plaats met de andere gemeenten binnen de stedelijke cultuurregio Haaglanden.

Rotterdam voelt zich, net als Den Haag verantwoordelijk voor de instellingen die meerjarige subsidie van de gemeente ontvangen. Dat zijn er 85. Ook hier geldt dat alleen de musea, podia en filmtheaters in het overzicht in de bijlage zijn opgenomen. Er vindt vooralsnog geen afstemming plaats met de andere gemeenten binnen de stedelijke cultuurregio. Een aantal instellingen kan een beroep doen op de €153 mln van het ministerie van OCW. Een bescheiden aantal zal naar verwachting in aanmerking komen voor de € 48,5 mln van het rijk voor de vitale regionale infrastructuur (zie overzicht in bijlage).

Leiden trekt samen op met andere gemeenten binnen de stedelijke cultuurregio Leiden. Binnen deze regio vervullen de zogeheten "C5" een regionale functie. Dat zijn de Stadspodia (Schouwburg, Stadsgehoorzaal), Theater Ins Blau, poppodium Gebr. De Nobel, Stedelijk museum De Lakenhal en BplusC (bibliotheek en centrum voor de kunsten). Ook de Pieterskerk en het Japanmuseum Het SieboldHuis hebben een regionale functie. Deze instellingen bevinden zich alle in zwaar weer. De vier rijksmusea in Leiden (zie overzicht in de bijlage) en Het Sieboldhuis kunnen naar verwachting een beroep doen op de ondersteuning vanuit het ministerie van OCW (€ 158 mln). De Schouwburg en Stadsgehoorzaal komen mogelijk in aanmerking voor de 48,5 mln van het ministerie van OCW voor de regionale culturele infrastructuur, mits de gemeente cofinanciert (zie overzicht in bijlage). 22 Leidse culturele instellingen hebben een

oproep gedaan aan het college van burgemeester en wethouders om een noodfonds in het leven te roepen. Het is nog niet bekend of dat er komt.

Rol provincie

Provincie Zuid-Holland voert geen beleid ten aanzien van musea, podia en filmtheaters. Geen van de genoemde musea, podia of filmtheaters in het overzicht in de bijlage wordt structureel financieel ondersteund door de provincie. GS zijn overtuigd van het belang van cultuureducatie en -participatie voor onze samenleving en investeren hierin met extra middelen. We zien hierbij een belangrijke rol voor de basisvoorziening cultuurparticipatie (Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP). GS hebben daarom voorzien in extra middelen in de eerste begrotingswijziging 2020, namelijk € 200.000,-- in 2020 en € 300.000,-- vanaf 2021; een budgetverhoging van meer dan 20%. Provinciale Staten hebben een amendement op de eerste begrotingswijziging 2020 aangenomen, waarmee voor de tweede helft van 2020 € 250.000,-- extra beschikbaar wordt gesteld aan de 4 instellingen en aan Erfgoedhuis Zuid-Holland. € 150.000,-- daarvan is bedoeld voor de cultuurinstellingen. Daarmee is het budget in totaal voor de 4 cultuurinstellingen in 2020 verhoogd met 25%.

Verder zien wij een regierol van de provincie op de totale culturele infrastructuur, waarbij onze aandacht vooral uitgaat naar het (landelijk) gebied buiten de drie stedelijke cultuurregio's Haaglanden, Rotterdam en Leiden. Op 16 juni 2020 voeren betrokken portefeuillehouders hierover een gesprek met een aantal cultuurwethouders. De provinciale instellingen onderhouden nauw contact met de musea en (pop)podia en hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan deze inventarisatie. Ze zorgen voor kennisdeling over mogelijkheden om zo goed mogelijk met de coronacrisis om te gaan. De coronacrisis heeft de behoefte aan digitalisering van collecties in een stroomversnelling gebracht. Wij stimuleren collectiebeherende erfgoedinstellingen om hun collecties digitaal te ontsluiten via het programma "Digitalisering cultureel erfgoed Zuid-Holland". Samen met het Prins Bernhard Cultuurfonds (PBCF, afdeling Zuid-Holland) en Erfgoedhuis Zuid-Holland biedt de provincie erfgoedinstellingen drie programmaonderdelen aan, die de digitale beschikbaarheid van erfgoedcollecties ondersteunen, professionaliseren en promoten. De provincie stelt hiervoor in 2020 in het totaal € 100.000 beschikbaar. Het "Themafonds Digitalisering", ondergebracht bij het PBCF, biedt erfgoedinstellingen een financiële bijdrage voor het digitaliseren van hun collectie. Erfgoedhuis Zuid-Holland coördineert in opdracht van de provincie het Steunpunt Digitalisering voor erfgoedinstellingen. Het steunpunt organiseert cursussen en diensten om medewerkers en vrijwilligers van erfgoedinstellingen te ondersteunen bij het digitaliseren van hun collectie(s). Tot slot biedt de provincie het digitaal platform "Canon van Zuid-Holland" aan, dat onderdeel is van de Canon van Nederland. Hierdoor zijn de collecties voor een breed publiek toegankelijk. De Canon vertelt in afzonderlijke vensters, aan de hand van kunstvoorwerpen, gebeurtenissen en personen, de verhalen over de geschiedenis van Zuid-Holland. Het platform is gratis toegankelijk.

Ten slotte

De taak van de provincie is in eerste instantie het ondersteunen van de organisaties waarmee we een vaste relatie hebben (zie "instellingen die de provincie subsidieert"). Hiervoor hebben wij de afgelopen maanden extra geld uitgetrokken. Tussen de bestuurslagen in Nederland is afgesproken dat de schade die ontstaat door maatregelen van de Rijksoverheid in het kader van corona ook door de Rijksoverheid wordt gedekt. Op het gebied van cultuur zijn de

tegemoetkomingen niet voldoende. Het is voor provincie Zuid-Holland niet mogelijk om de verantwoordelijkheid hiervoor over te nemen, gezien onze fijnmazige en uitgebreide culturele infrastructuur. Wij zien het wel als provinciale taak om bij de Rijksoverheid te bemiddelen en te lobbyen, om het geld dat voor cultuur beschikbaar is zoveel als mogelijk ten goede te laten komen aan Zuid-Hollandse instellingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

secretaris,

voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Overzicht culturele infrastructuur Zuid-Holland
- Lid-GS brief reactie brandbrief podia en theaters Zuid-Holland d.d. 11 mei 2020